

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

**Кафедра соціології та
психології**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Перший проректор
Харківського
національного
університету
внутрішніх справ

_____ **СЕРГІЙ БОРТНИК**
підпис)

(дата, місяць, рік)

ПРОГРАМА

ознайомчої практики для здобувачів, що навчаються за освітньо-
професійною програмою першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх
справ Протокол від
30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради ХНУВС
гуманітарних та соціально-економічних
дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології Протокол від
15.08.2023 № 8

Розробники:

- 1.Завідувач кафедри соціології та психології, доктор психологічних наук, професор Євдокімова Олена Олександрівна
- 2.Старший викладач кафедри соціології та психології Мохорєва О.М.
- 3.Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна Алла Андріївна.

Рецензенти:

- 1.Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О.М.
- 2.Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Греса Н.В.

1. Загальні положення

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90	05 соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 3 Семестр 6 Вид контролю: залік

Метою навчальної (ознайомчої) практики є ознайомити студентів з діяльністю психологічної служби України, зі змістом роботи психолога, з основними видами діяльності психолога (психологічна просвіта, психопрофілактика, психодіагностика, консультування тощо), з необхідною для праці психолога-практика документацією, з розподілом часу психолога на різні види діяльності, з вимогами щодо оформлення кабінету психолога.

Завданнями цієї практики є здобути знання щодо специфіки роботи психолога в різних галузях діяльності; ознайомитись з правилами, обов'язками та етичним кодексом практикуючого психолога; ознайомитись з психологічною документацією. Студенти-практиканти набувають умінь організувати робоче місце психолога та психологічний кабінет; асистувати психологові під час психодіагностичної, психокорекційної та профорієнтаційної роботи; вести щоденник спостережень; складати план роботи. Практиканти виробляють навички виступу перед аудиторією з бесідами на психологічну тематику та спілкування з адміністрацією бази практики.

2. Перелік умінь та навичок, які повинні набути здобувачі вищої освіти під час проходження практики

Під час проходження ознайомчої практики студенти здобувають практичні результати:

– уміють:

ПР-8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР-9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР-10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР-13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-

вікові відмінності.

ПР-14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР-15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР-17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

– знають:

ПР-16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.
	ЗК-10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-9	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

	СК-10	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.
	СК-11	Здатність дотримуватися норм професійної етики.
	СК-12	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Організаційно-методичні вказівки

Тема 1. Особливості діяльності психологічної служби України, змісту роботи психолога за професійними напрямками.

Тема 2. Основні види діяльності психолога (психологічна просвіта, психопрофілактика, психодіагностика, консультування тощо).

Тема 3. Нормативна документація, що регламентує роботу практичного психолога, розподіл часу психолога на різні види діяльності, вимогами щодо оформлення кабінету психолога.

Під час проходження практики студенти-практиканти повинні суворо дотримуватися правил охорони праці та протипожежної безпеки. Кожен студент отримує індивідуальні завдання, які повинен вчасно та якісно виконати і оформити відповідно до вимог.

Під час цієї практики студенти повинні виконати наступні індивідуальні завдання:

1. Скласти календарний план роботи.
2. Скласти графік відвідування місця проходження практики.
3. Вести щоденник спостережень.
4. Ознайомитися з діяльністю психологічної служби за місцем проходження практики:
 - ✓ з планом та змістом роботи психолога,
 - ✓ обов'язками практикуючого психолога,
 - ✓ розподілом часу на різні види діяльності,
 - ✓ психологічною документацією,
 - ✓ робочим місцем психолога,
 - ✓ вимогами щодо оформлення кабінету психолога.
5. Бути присутнім під час проведення психологічних обстежень, бесід, консультування.
6. Допомогти оформити кабінет психолога (при потребі) чи інші завдання з бази практики.
7. Оформити документи практики.
- 8.

4. Права та обов'язки осіб, які беруть участь в організації, проведенні та проходженні практики

Після настановної конференції студенти від університетського керівника практики отримують скерування. У перший день практики вони

прибувають на місце проходження практики, де їх зустрічає керівник від бази практики.

Студенти знайомляться з базою практики. Складають календарний план роботи та графік відвідування місця проходження практики. У календарному плані повинно бути детально описано види роботи студента під час проходження практики.

Упродовж усієї практики студенти ведуть щоденник, у якому занотовують результати спостережень, свої враження про роботу психолога. Щоденник ведеться у довільній формі. Його має право оглянути лише керівник практики від кафедри соціології та психології.

5. Зміст та порядок оформлення звітних матеріалів

Загальні вимоги до оформлення звітної документації наступні. Документи оформляються акуратно, від руки (при бажанні студента вони можуть бути надруковані).

Папка зі звітними документами повинна мати титульну сторінку, на якій зазначаються прізвище та ім'я студента-практиканта, факультет та група; прізвища керівників від університету та бази практики; вид практики; термін проходження; назва бази практики. Кожен окремий документ повинен також починатися з титульної сторінки, на якій зазначається прізвище та ім'я студента-практиканта, факультет та група, назва документа, час та місце проведення заходу (чи збору емпіричних даних). Звітна документація обов'язково повинна містити перелік всіх документів практики із зазначеними сторінками.

У звіті про роботу студенти детально описують всю виконану під час практики роботу (наприклад, результати знайомства зі структурою та традиціями бази практики, індивідуальні доручення, волонтерську діяльність, екскурсії тощо). В звітних документах не повинна бути дослівного переписування матеріалів баз практики (історії, методичних розробок тощо). Оформлення звітних документів входить в час проходження практики.

Їх перевіряють (крім щоденника) керівники практики від бази та університету.

У кінці практики керівник від бази практики кожному студентові видає письмову характеристику про його роботу, ставлення до обов'язків, дисциплінованість тощо. В характеристиці обов'язково повинна бути зазначена рекомендована оцінка за практику. Характеристику підписують керівник практики від бази (психолог) та керівник організації. Характеристику завіряють печаткою організації.

Нижче подаються орієнтовні розділи звітної документації та їх орієнтовний обсяг для навчальної (ознайомчої) практики:

1. Звіт про виконану роботу у довільній формі (1 – 2 стор.).
2. Календарний план роботи на час практики (2 – 3 стор.).
3. Графік відвідування місця проходження практики (1 – 2 стор.).
4. Щоденник (обсяг довільний).
5. Опис результатів знайомства з діяльністю психологічної служби за

- місцем проходження практики зі своїми коментарями (2 – 3 стор.).
6. Спостереження та враження про проведені керівником-психологом психологічні обстеження, бесіди, консультації (2 – 3 стор.).
 7. Характеристика на студента-практиканта, підготовлена керівником практики за місцем проходження (психологом).

6. Захист матеріалів практики та критерії оцінювання

Студенти-практиканти повинні строго дотримуватися режиму праці бази практики та виконувати свою роботу згідно індивідуального графіку та плану роботи.

Керівники студентської практики контролюють перебування студентів на базі практики (згідно графіку), дотримання ними плану роботи, наявність необхідної документації, якість виконаної роботи, ставлення до своїх обов'язків та дисциплінованість. Керівник від кафедри соціології та психології має право контролювати записи, занесені у щоденник практики.

Робота студентської групи та керівників практики, в свою чергу, контролюється завідувачем кафедри соціології та психології та навчальною частиною університету.

Наступного дня після завершення практики студенти-практиканти здають керівникам від університету всі звітні документи для їх попередньої оцінки. Упродовж тижня після завершення практики на кафедрі соціології та психології відбувається підсумкова конференція, на якій студенти захищають матеріали практики. На конференції присутні всі студенти-практиканти та їх керівники від університету та баз практики.

Для підведення підсумків практики та кінцевої оцінки роботи студентів-практикантів керівники практики інформують кафедру про фактичні терміни початку та завершення роботи, склад групи студентів, які пройшли практику, їх дисципліну, стан охорони праці і протипожежної безпеки на базі практики, а також з інших питань організації та проведення практики. До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію.

Формою звітності за навчальну (ознайомчу) практику є диференційований залік. При кінцевій оцінці результатів практики враховується попередня оцінка керівників практики від університету та бази практики, результати захисту та характеристика на студента-практиканта. Студенти, які регулярно відвідували базу практики, виконали всі індивідуальні завдання, оформили звіт, вчасно його подали, а також отримали схвальну характеристику з бази практики, отримують позитивну оцінку. Студенти, що не виконали програму практики і отримали незадовільний відгук з бази практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, направляються на практику вдруге в період канікул або відраховуються з навчального закладу. Оцінка з практики враховується наряду з іншими оцінками, які характеризують успішність студентів.

Загальна оцінка за практику – 100 балів.

Результати складання заліків з практики викладачі заносять в

екзаменаційну відомість і проставляють в заліковій книжці.

Розподіл балів для оцінювання практики

№ п/п	Вид звітної роботи	Кількість балів
1.	Оцінка виконання студентом завдань практики керівником з бази практики	20 б.
2.	Опис результатів знайомства з діяльністю психологічної служби за місцем проходження практики зі своїми коментарями	30 б.
3.	Опис практики в щоденнику	20 б.
4.	Оформлення звітної документації	10 б.
5.	<u>Захист практики</u>	20 б.
6.	Сума =100	

Підсумки практики розглядаються на засіданні кафедри психології, де керівники подають письмовий звіт про результати практики.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.

65 –74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

Інформаційне та методичне забезпечення

Рекомендована література (основна та допоміжна).

Основна:

- 1.Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посібник. І. В. Артьомов, І. П. Студеняк, Й.Й. Головач, А.В. Гусь. Ужгород: ПП «АУТДОР- ШАРК», 2015.360 с
2. Національний освітній глосарій: вища освіта. авт.-уклад. : І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш й ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с
- 3.Хміляр О. Психологія символічної регуляції дій і вчинків особистості : [монографія]. К.: ТОВ «Контекст Україна», 2016. 380 с.
4. Шиліна А.А. / Візуальна психодіагностика у професійній діяльності поліції Гл.5, 5.3 // Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб./ [О.О. Євдокімова, І.В.Жданова, Д.В. Швець та ін.]; за заг. ред. В.В. Сокурєнко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с. С. 68 – 88.
5. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В Використання проєктивних методів психологічної діагностики у професійнопсихологічному відборі кадрів до органів внутрішніх справ : практ. посібник К. : ДНДІ МВС України, 2014. 56с.
6. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В Використання проєктивних

методів психологічної діагностики у професійнопсихологічному відборі кадрів до органів внутрішніх справ : практ. посібник К. : ДНДІ МВС України, 2014. 56с.

7. Штокалюк Д.З. Графологія – засіб пізнання себе та інших людей: монографія / Дмитро Штокалюк. – Тернопіль: Вектор, 2017. – 107 с

8. Фоменко М. Почерк – шлях до пізнання людини. Практика управління закладом освіти. 2017. № 5. С. 16–21.

Допоміжна:

9.Євдокімова О. О. Історія психології: навчальний посібник. Харків: вид-во Караван, 2020. 320 с

10. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях К.: Педагогічна думка, 2016. 219 с.

11.Москальова А.С., Москальов М.В. Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі: навч. посібник К.: УМО НАПН, 2014. 360с.

12. Ткалич М. Гендерна психологія : навч. посібник Київ : Академвидав, 2016. - 254 с.

Інтернет ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України - <http://www.mon.gov.ua>

2. Імплементация Закону України Про вищу освіту – <http://osvita.gov.ua>

3. Національний Еразмус+ офіс в Україні. www.erasmusplus.org.ua/novyny.html

4. Закон України про вищу освіту <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

8. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. Мінюст України від 8.04.1993, № 93 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>

9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. http://oneu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf